

lardin, Paavo Kastarin, Veli Merikosken, Pertti Pesosen, L. A. Puntilan ja Jaakko Uotilan sekä pääjohtaja Mikko Laaksosen mietteitä kansanvallan sisällöstä, ylimmistä valtioelimestä sekä puolueiden ja etujärjestöjen asemasta. Runsaan puolen vuoden kuluessa pidetyn viiden »palaverin» tulokset heijastelevat keskustelijoiden yllättävän suurta yksimielisyyttä valtioelämässämme heidän mielestään vallitsevan tilanteen luonnottomuudesta ja »normalisoinnin» tarpeesta. Yksimielisyys eliminoi kirjasta pirstävyyden ja jättää liiallisen, keskinäisen uskon vahvistamista koskevan »todistamisen» maun. Keskustelijat lukeutuvat kyllä useampaan poliittiseen puolueeseen, lähinnä keskustaan ja sosialidemokraatteihin, mutta vaikeuksia ei varmaan olisi tuottanut koota tämänkään koalition piiristä väkeä, joka olisi antanut ajatusten vaihdolle enemmän ravakkuutta ja ehkä erimielisyydenkin roisketta. Herrat ovat kuitenkin seuransa valinneet ja se oikeus heillä taki on. Samaan hengenvetoon on lisättävä, että he edustavat laajaa, ainakin teoreettista asiantuntemusta nyt käsiteltävinä olevissa kysymyksissä ja ovat aikakautensa voimamiehiä edustamallaan aloilla.

Keskustelujen ilmapiiriin eivät kuitenkaan vaikuta vain lösnölijät, vaan kirjan lukija on koko ajan aistivinaan erään poissaolevan merkittävän taustavaikutuksen. Kysymyksessä on tietysti kukapa muu kuin Urho Kekkonen, keskustelijoiden tietyn ryhmän ikätoveri ja heidän muutoinkin hyvin tuntemonsa keskustelu- ja kirjeenvaihtokumppani. Teoreettisista lähtökohdista etenpäin polveileva herrojen keskustelu päättyy nimittäin useimmiten nykytilanteeseen tasavallassa — niinkuin onkin paikallaan — eikä silloin tietysti ole mahdollisuutta välttää törmäämistä Kekkosen persoonaan vähän kaikkialla. Ja huonosti, kovin huonosti ovat asiat maassamme keskustelijoiden mielestä Kekkosen lähes ylimuistaisen valtakauden aikana parlamentarismien kannalta kehittyneet. Valta on keskittynyt tasavallan presidentin käsiin siinä määrin, että hän vaikuttaa jopa luonnonolosuhteisiin, tulvatkin asettuvat kun presidentti vieraillee veden alle joutuneilla alueilla. Tällaisia kommentteja lukiessaan ei oikein voi välttyä otaksumalta, etteikö asioiden arviointeihin sisältyisi hitunen asenteellisuutta.

JUHANI KORPPI-TOMMOLA (toim.), **Kansa kaikkivaltias. Keskustelu valtiosäännön perusteista.** Tammi, Helsinki 1975, 207 s.

Viimeisin valtiosääntöuudistusta koskeva puheenvuoro, syksyn kuluessa ilmestynyt »Kansa kaikkivaltias» sisältää professoreiden Erik Al-

Tasapainon palauttaminen eri valtioelinten välille ja kansanvallan palauttaminen kunniaan tapahtuu keskustelijoiden enemmistön mielestä rakentamalla valtiosäännön pykälät siten, että ne kertakaikkiaan eliminoivat valtionpäämiehen haaveetkin itsenäisen vallankäytön mahdollisuuksista. Legalismiin näyttävät olevan taipuvaisia varsinkin Merikoski, Puntila ja Uotila, kun taas Kastari katsoo valtasuhteiden voivan palautua tasapainoon nykyistenkin säännösten puitteissa, mikäli vain eduskunta ja valtioneuvosto osoittavat tarpeellista »isäntämieltä.» Kun käytännössä on tasavallan puolivuosisataisen taipaleen ajalta havaittavissa ajanjaksoja, jolloin vallan painopiste on selvästi keskittynyt eduskunnan ja valtioneuvoston suuntaan, Kastarin mielipide tuntuu sekä perustellulta että hyväksyttävältä.

Kekkonen persoonan ympärillä pyörivän kansanvaltaa ja ylimpien valtioelinten suhteita koskevan laaja-alaisen ja kirjan sivumäärästä suurimman osan täyttävän mielipiteiden vaihdon lisäksi keskustelijat pohtivat etujärjestöjen asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa, jolloin jälleen törmätään kohtiajakaisuuteen näkemyksissä siitä, pitäisikö etujärjestöjen asema määrillä lainsäädännön puitteissa vaiko pyrkiä ohjaamaan kehitystä käytännön toimin tiettyyn suuntaan. Kastari kiinnittää aiheellisesti huomiota siihen, etteivät pykälät aina ole tae käytännön muotoutumisesta niiden mukaisesti, ellei pykälien sisältö vastaa tosiasiallisia olosuhteita.

»Kansa kaikkivaltias» tuo julkisuuteen niiden henkilöiden kantoja valtiosääntömme kehittämistä, jotka ovat olleet monessa mukana, jopa kannanotoillaan saattaneet vaikuttaa tiettyjen tulkintojen muotoutumiseen myös valtiosäännön osalta. Kun ainakin muutamat heistä ovat jo väistyneet tai väistymässä julkisesta elämästä, keskustelua saatetaan pitää myös eräänlaisena heidän testamenttinaan siitä, kuinka valtiollista järjestelmäämme olisi rakennettava ja kehitettävä perinteiseltä pohjalta. Ja tästä he ovat todella yksimielisiä; vain Allardt, joka näyttää osallistuneen keskustelutilaisuuksiin muita harvemmin ja muutoinkin esiintyneen ällistytävänä harvasanaisena, väläyttää sosiologin kantana ajatuksen harkita valtiosääntökeskustelun rakentamisesta siten, että vanhan

korjailemisen ja paikkailemisen sijasta asetettaisiin tietyt tavoitteet, joihin valtiosäännön tulisi mukautua. Tällöin yhteiskunta ikäänkuin asetettaisiin valtion edelle ja keskustelu kytkettäisiin yhteiskunnassa tapahtuvaan todelliseen kehitykseen. Näkökulman laajentamisesta tähän suuntaan olisi epäilemättä ollut saatavissa mielenkiintoista lisäväriä herrojen pohdintoihin, olipa lopputulos mikä tahansa. Nykyisellään keskustelijat eivät sinänsä yksityiskohtaisista erittelyistään huolimatta kykene saamaan puheenvuoroihinsa juuri sellaista, mitä ei olisi valtiosääntökeskustelun kuluessa jo taholta tai toiselta lausuttu. Eräitä kannanottoja leimaa melkoinen utopistisuus ja käytännön olosuhteiden väheksyminen, mikä hieman hämmästyttää, kun useimmat keskustelijat kuitenkin seurannevat päivän politiikkaa ja eräät heistä ovat lisäksi suorittaneet pikavisiittejä sen pariin.

Keskustelujen dominoiviksi hahmoiksi kohoavat Merikoski ja Puntila, jotka määrätietoisesti antavat ajatusten vaihdolle linjaa ja suuntaa. Pesonen ja Uotila heittelevät väliin kommentteja, jopa epäilyksiään ja Kastari seisoo muita tukevammin maan pinnalla analysoidessaan keskustelujen »sfäärin» ja käytännön olosuhteiden keskinäistä suhdetta. Käytännön realismia pilkistää myös tietyissä Laaksosen puheenvuoroissa ja hänhän onkin keskustelijoista se, joka omaa myös laajan poliittisen kokemuksen. Allardt, kuten sanottu, ei vaikuta oikein kotiutuneelta keskustelijoiden tai keskustelun piiriin. Sinänsä hänen vähälukuiset kommenttinsa ovat varsin huomionarvoisia.

»Vanhat herrat» ovat puhuneet ja antaneet oman panoksensa tähän saakka käytyyn valtiosääntökeskusteluun. Yleisvaikutelmaksi jää suuri tyytymättömyys parlamentaarisen järjestelmämme nykytilaan ja usko kaiken korjautumiseen lain säännöksillä. Kun voimassaoleva valtiojärjestelmämme kiistatta rakentuu valtiovallan kolmijaon periaatteille ja suo eri valtioelimille tämän mukaiset toimivaltuudet eduskunnan ollessa keskeisin valtiovaltaa käyttävä organisaatio, ei kuitenkaan voine sinänsä olla valtionpäämiehen vika, mikäli eduskunta ja valtioneuvosto eivät kykene »leiviskäänsä» hoitamaan. Sillä valtaa on aina jonkun käytettävä, jotta maan asiat tulisivat hoidetuiksi. Elleivät

sitä käytä muut valtioelimet, sen käytöstä vastaa presidentti. Ja valtiosääntömme myötäilee joustavasti tilanteen vaatimuksia. Tässä suhteessa sen säännökset tarjoavat siten erinomaiset keinot poliittisen elämämme kulloistenkin umpisolmujen avaamiseen. Ja sehän on aika paljon se. Tämän keskustelijat unohtavat.

Joka tapauksessa valtiosääntömme rakentuu kansan tahdon varaan; sen sisältö ja mahdollinen tarkistaminen riippuu ainakin välillisesti meidän kaikkien mielipiteistä, sillä — ja siinä voitaneen yhtyä keskustelijoiden näemykseen — kansa on kaikkivaltias.

Juhani Perttunen